

УДК: 821.161.2-32-09

С.В. Ленська

**ФУНКЦІЇ БІБЛІЙНОГО КОМПОНЕНТУ В СТРУКТУРІ
ОПОВІДАННЯ В. ДОМОНТОВИЧА «АПОСТОЛИ»
І НОВЕЛИ В. РУСАЛЬСЬКОГО «СМІХ ІСКАРІЮТА»**

Функціонування традиційних сюжетно-образних структур в українській літературі XIX – XX століть, зокрема біблійних, привертала пильну увагу таких дослідників, як В. Антофійчук [2; 3], І. Бетко, А. Нямцу, В. Сулима [13], З. Савченко та ін. Однак в їхніх працях предметом вивчення ставали переважно ліричні жанри, романістика і драматургія. Зразки ж малого епосу, особливо маловідомих письменників, митців діаспори, нерідко залишалися на периферії наукового осмислення. Тож питання специфіки функціонування біблійної образності у малій прозі українських еміграційних письменників вивчене недостатньо.

Хоча творчість Віктора Домонтовича (спр. прізви. В. Петров) (1894–1969), починаючи з 1990-х років, привертала значну увагу дослідників (С. Білоконя, І. Бурлакової, С. Павличко, Ю. Шереха), предметом їхніх наукових зацікавлень стала здебільшого романістика письменника (дисертаційні дослідження Т. Белімової, О. Боярчук, М. Гірняк, Ю. Загоруйко, Ю. Матасової, Н. Мініч, О. Наумової, С. Ушневич-Штанько). Предметом дисертаційної роботи І. Бурлакової (2010) є мала проза

С.В. Ленська, 2014

письменників МУРу, в тому числі і В. Домонтовича, однак авторка не приділила достатньо уваги оповіданню «Апостоли». Окремі філологічні праці присвячені його критично-літературознавчим розвідкам, проблемам творчої біографії письменника. Тож актуальність даної статті визначається необхідністю наукової рецепції інтертекстуальних зв'язків малої прози В. Домонтовича з біблійним претекстом.

Відомостей про Володимира Русальського (спр. прізви. Іван Гевеленко) (1911–1957) у край мало: народився на Уманщині, до війни працював у редакціях обласних і центральних газет, був співробітником журналу «Літературна критика». Обставини змусили його емігрувати спочатку до Німеччини, а з 1949 р. до Австралії, де він і жив аж до смерті 5 травня 1957 р., заробляючи фізичною працею. Друкувався в Австралії, Канаді, Німеччині [8, с. 2644].

Перу митця належать збірки малої прози «Місячні ночі» (1945), «Сонячні дзвони» (1946), «Сміх Іскаріота» (1947), «Після облоги міста» (1951), неопубліковані збірки «Бунт землі» і «Портрети моїх знайомих». Наукова рецепція творчості письменника тільки розпочинається. Першим кроком у її досягненні є окремі спостереження над новелою «Сміх Іскаріота» у монографії І. Бурлакової [5, с. 142–144]. Тож інтертекстуальний аналіз його творчості, зокрема біблійної образності, наразі є актуальним.

Метою статті є з'ясування функціональних особливостей, семантичної місткості біблійного компонента (образів і мотивів) в оповіданнях В. Домонтовича «Апостоли» і В. Русальського «Сміх Іскаріота», виявлення символічного змісту прототексту та особливостей авторської інтерпретації біблійного матеріалу у творах.

Теоретичні засади дослідження. Теорія інтертекстуальності, започаткована концепцією М. Бахтіна про діалогічну природу художнього твору та теоретично розвинута Ж. Деррідою, Ю. Крістевою, Р. Бартом, стала в українському літературознавстві однією з найбільш продуктивних стратегій у царині гуманітарних досліджень у постколоніальний період.

Біблійні алюзії, інтерпретація сюжетів, образів, жанрових структур та ідіом постійно перебували в полі інтенсивного засвоєння укра-

їнською літературою, починаючи від Нестора Літописця. Біблія як духовне джерело, морально-етичний імператив складала смислове ядро творчості Г. Сковороди, Т. Шевченка, І. Франка, Лесі Українки та багатьох інших українських письменників. Навіть у суперечливому і бурхливому ХХ столітті Святе Письмо не було забуте – воно живило українське письменство в еміграції, рецептивно відлунюючи у творчості Ю. Клена, Є. Маланюка, Т. Осьмачки, І. Багряного, В. Русальського та ін.

Біфуркаційний період національно-визвольних змагань завершився не лише втратою віри у можливість побудови суверенної української держави, але й обернувся встановленням тоталітарної держави, іходом значної частини інтелігенції в еміграцію, численними втратами внаслідок масових репресій, в тому числі і фізичним знищенням київських інтелектуалів-«неокласиків», «шостим у грони» яких відомий літературознавець Ю. Шерех назвав В. Домонтовича [15, с. 833]. У час майже тотального панування «хаологічних» (Н. Лейдерман) тенденцій в суспільстві В. Домонтович шукав духовного опертя, як і його духовний учитель Г. Сковорода, у Святому Письмі. Він прагнув хоча б на рівні індивідуальної свідомості подолати зовнішні руйнівні тенденції, згармонізувавши внутрішній духовний світ.

Причини актуалізації біблійних сюжетів у світовому мистецтві сучасний дослідник А. Нямцу справедливо вбачає в тому, що «традиційні структури грають роль своєрідного етичного “дзеркала”, що відображає і пояснює глибинні тенденції епохи-реципієнта» [11, с. 53]. Учений продовжує: «У літературі ХХ–ХХІ століть подібні структури часто виконують функцію морально-психологічних моделей, що мають чітко виражені гносеологічну, прогностичну, поведінкову та аксіологічну функції» [11, с. 53].

Оповідання В. Домонтовича «Апостоли» (1946) алюзійно відтворює основні сюжетно-семантичні вузли Чотириєвангелія: вхід Христовий в Єрусалим, Таємну Вечерю в Гетсиманському саду, зраду Юдою Христа, Страсті Христові, трикратне зречення, а потім каяття апостола Петра.

При цьому заголовок, який слушно конститується лінгвістами як перша сильна позиція тексту, вказує на перенос авторського смислового акценту з образу Сина Божого, як у Біблії, на апостолів. У Святому Письмі апостоли (у перекладі слово означає «посланець») виконують функцію помічників, учнів, послідовників Спасителя, оскільки вони понесли Слово Боже по всіх світах [4]. Церковний канон називає дванадцять апостолів, покликаних Христом, які утворили первісну общину. Серед них був і Юда Іскаріотський, що вчинив гріх зради Ісуса. Після самогубства Юди його місце заступив Павло, котрий був канонізований разом з іншими апостолами.

У Біблії функції апостолів визначаються як учнів, які допомагали Синові Божому виганяти бісів і зцілювати людей, як свідків чудес, явлених Христом, як проповідників, продовжувачів його справи [10, с.175-176]. Після Голгофи і Воскресіння Спасителя четверо з них, Матвій, Марко, Лука та Іван, стали євангелістами.

Канонічний сюжет, пов'язаний із діяннями апостолів, у творі В. Домонтовича суттєво трансформується: у тексті редуковані приречення, що містяться в Євангеліях, суд над Ісусом, дія обривається на світанку Страсної П'ятниці, тобто відсутні мотиви розп'яття і Воскресіння Христа. Хронотоп охоплює невеликий проміжок часу, але він набуває найбільшої філософсько-символічної ваги. В оповіданні українського письменника принципово змінено ракурс бачення подій: для євангелістів найважливішим семантичним ядром було зображення смерті Христа і Його Воскресіння. В інтерпретації В. Домонтовича сутність твору зосереджена навколо природи звичайної людини. Месія в оповіданні відіграє роль етичного абсолюту, який є лакмусом для пізнання темних глибин людських душ, власне, за спасіння яких офірує життям Син Божий. Ті, хто вірив Йому, хто йшов за Ним, є звичайними, внутрішньо недосконалими людьми. Їм притаманні вагання, сумніви, спокуси, помилки.

Як відомо, Чотириєвангелія не подають психологічних характеристик апостолів, за винятком зрадника Юди. В. Домонтович свідомо не протиставляє абсолютне Добро, Ісуса, підлому і нищому злу, Юді. З-поміж дванадцяти канонічних апостолів в етичний фокус оповіда-

ння потрапили лише двоє – Петро і Хома. Традиція апокрифічної літератури описує життя і діяння св. Петра. Він був першопокликаним Месією, став свідком арешту Спасителя в Гетсиманському саду, йому першому явився Господь після явлення чуда Воскресіння.

Біблійний канон репрезентує характер колишнього рибалки – він запальний, сповнений ентузіазму, але часом непослідовний і надто самовпевнений: «І відізався до Нього Петро: Хоч спокусяться й усі, та не я!» (Євангеліє від Марка, Мр. 14:29). Дещо дивним на перший погляд видається сумне віщування Ісуса: «За Мене покладеш ти душу свою? Істинно, істинно кажу Я тобі: ще півень не заспіває, як ти тричі зречешся Мене...» (Євангеліє від Іоана, Ів. 13:37-38). Відмінні між собою у деяких деталях чотири Євангелія навдивовижу однотайно моделюють епізод зречення Юди. Адже цей момент найбільш очевидно демонструється двоїстість і слабкість людини. Саме даний моральний аспект цікавить насамперед В. Домонтовича.

Простежимо динаміку внутрішніх змін апостола Петра у тексті оповідання: «І всі бачили, що він найближчий учень Ісусів і є Його заступником» [7, с. 9]; «Різкий, поривчастий, він вибухнув гнівом, обуренням, жалем. Він скаржився, благав, запевняв, клявся. Він раптом схилився і з пристрасним поривом, побожно, немов у храмі свиток Тори, поцілував край ризи Ісусової» [7, с. 12]. Деяка екзальтованість і позірність поведінки Петра призвели до зворотнього наслідку: «Він прислухався до небесної музики сфер. Потім обережно урвав мовчання і неквапливо сказав:

– Правдиво кажу тобі, Петре, ще сьогодні півень не проспівав тричі, як тричі зречешся Мене!

<...> І в словах Його, вимовлених голосом, повним утоми, не було докору, була тільки полинна гіркість і сум» [7, с. 13].

Мотив трикратного зречення найближчого учня Христа практично дослівно відтворений в оповіданні В. Домонтовича. Однак суттєва різниця полягає у психологічній мотивації цього вчинку: в Чотириєвангелії коментарі відсутні – у такий спосіб Книга Книг репрезентує усвідомлення Ісусом невідворотності Його самопожертви, готовність пройти крізь усі випробування і виконати Волю Божу. Трикратність

Петрового зречення символізує людську слабкість, а його щире каяття у малодушності призвело до прощення. Саме Петрові першому після Воскресіння явився Господь. В оповіданні ж В. Домонтовича оповідь обривається на світанку Страстної П'ятниці. Душею Петра в оповіданні «володів тільки жах» [7, с. 22].

Другим головним персонажем в оповіданні є апостол Хома. В апокрифічній традиції його нерідко називали Хомою Невірним за схильність до сумнівів замість сліпої і беззаперечної віри, за раціоналізм мислення. Український письменник покладає на нього функцію опонента «вірного» Петра. Він «не вірив в народ» [7, с. 10], вважаючи настрої маси надто хиткими і непослідовними. У цьому його позиція збігалася з Юдиною: «Замість славити, він перевіряв. Замість дивуватися, перепитував. Зіставляв. З'ясовував. Розшукував свідків.<...> Лишаючись у їх гурті, Хома тільки вносив дух недовір'я, сіяв сумнів, одне слово – плекав нездорові настрої» [7, с. 15].

Апостол Петро репрезентував ідеалістичну і пафосну віру у вождя, а апостоли Хома і Юди діяли, як помірковані і обачні політики. Письменник цілком свідомо руйнує очікувану читачем стильову атмосферу біблійного тексту, натомість вводячи лексеми сучасного йому політичного життя і синтаксеми партз'їздів та їх кулуарів. В. Петрова-Домонтовича цікавить механізм внутрішнього переродження людини, що деградує під впливом зовнішніх чинників і власної слабкості (Юда, Хома). Але, як шостий у «гроні п'ятірному» київських «неокласиків», він хоче вірити в калокагатію, у християнські морально-етичні цінності.

Як слушно зазначає В. Агеєва, «...проблеми страху, зображення невротичних і навіть психопатичних станів персонажів дуже важливі в “Апостолах”, “Помсті”, “Приборканому гайдамаці”, “Емальованій мисці”, оповіданні “Без назви”» [1, с. 254]. Страх, за висновками сучасної психології, є наймогутнішим відчуттям чи станом людини, значно сильнішим за кохання, материнський інстинкт чи інстинкт самозбереження.

Діалог, що відбувається між апостолами – запальним Петром, зрадником Юдою та обережним Хомою, є художньою проекцією

основних суспільних тенденцій сучасної В. Домонтовичу доби: «– Навіщо вигукувати на кожному кроці: “Ісус – Син Божий!” і драгувати цим духівництво?.. Розуміється, це гарне агітаційне гасло, щоб впливати на маси, але не слід давати приводів закидати нам, що воно йде від нас. <...>

– Ісус, – закінчив Юда, – ідеаліст. Він непрактична людина. Він повинен одійти вбік і поступитися місцем реальним політичним, практичним людям, що здібні тверезо зважувати становище речей» [7, с. 10]. Отже, біблійна площина транспонується в сучасну авторові соціально-політичну: «Між учнями постав розбрат. Власне, позначилося три погляди: одні твердили, що треба діяти, як і давніш, спираючись на народ; інші воліли розпочати переговори з Синедріоном; треті взагалі з самого початку не сподівалися на успіх» [7, с. 11]. Власне, традиційна ситуація «лебедя, рака і щуки», притаманна вітчизняній історії на багатьох витках її розвитку, художньо моделюється і в даному оповіданні та має загальнолюдську семантичну проекцію.

В оповіданні «Апостоли» В. Домонтович порушує важливе не лише для нього особисто, але й для всього його покоління питання: «І чи може, – думав Хома далі, – людина одночасно мати дві віри? Чи може вона вірити й не вірити разом?» [7, с. 17]. Подібна дилема а ргіогі неможлива у біблійному тексті. Отже, В. Домонтович використовує прототекст для осмислення актуальних для нього особисто і для українського суспільства в цілому. Онтологічне питання віри переноситься в етичну та в аксіологічну площини.

Час створення оповідання, 1946 рік, також має самостійне значення: свідок репресій 1920–1930-х років, В. Домонтович був свідком становлення тоталітарної держави, ідеологічна складова якої формувалася за законами релігійних общин. Соціалістична міфологія з культом вождя була вельми актуальною. Тож проблема послідовності у відстоюванні принципів (Хома до Петра: «Ти зараз дієш так, а через хвилину інакше. Сьогодні ніхто не може передбачити, як ти зробиш завтра!» [7, с. 16]), відданості ідеї (Хома: «Для мене не існує особистого»; «– А для мене існує особисте! – з притиском зауважив Петро» [7, с. 16-17]) поєднувала дві площини – конкретно-історичну і

загальнолюдську – і взаємно посилювала їхній вплив на читача (явище синергену). Учораšní соратники вмить перетворювалися у відступників (гоніння на найближче оточення Леніна після його смерті, численні політичні процеси тощо). Репліка Хоми, який не вірив «ні в силу, ні в хитрощі», репрезентує, на нашу думку, духовні вагання автора: як «неокласик», він хотів вірити у торжество гармонії в житті і в суспільстві, а як філософ-інтелектуал, шукав вихід із хаосу, що заповнив Україну.

Серед дванадцяти апостолів, присутніх у Гетсиманському саду, лише Петро кинувся з мечем захищати Христа під час арешту. Але практично без паузи Петро тричі зрікається Учителя, як перед цим і провів Син Божий. Лише коли проспівали треті півні, він пригадав гірке пророцтво Христа, виголошене під час Таємної Вечері. В даному випадку В. Домонтович зберігає вірність канонічному текстові. Але далі український письменник знову апокрифічно змінює сюжет: в Євангелії від Луки сказано, що в цей момент Христос подивився прямо у вічі Петрові (Євангеліє від Луки 22:61). Щодо зречення Петра, російський філософ-богослов Павло Флоренський уважав, що апостол зрадив любов-філію, тобто любов-дружбу, а коли покався, був прощений Сином Божим [14, с. 403–405].

Символіка зречення демонструє слабкість людини, її оманливе блукання серед пристрастей. Але в Новому Завіті Петро усе життя каявся у своїй помилці і, за апокрифами, прийняв мученицьку смерть на хресті, як Спаситель. Страх перед арештом і загибеллю у біблійному тексті спокутувався Петром, а в оповіданні В. Домонтовича він повністю володіє апостолом: «Але він не відчув жодного сорому. Ним володів тепер тільки жах» [7, с. 22]. Отже, сором – відчуття, нерозривно пов'язане з поняттям совісті – абсолютним моральним імперативом. А в змодельованому українським письменником художньому світі совісті не знаходиться місця, над усіма тяжіє тільки страх.

Зразком філософської новели є «Сміх Іскаріота» В. Русальського, в якій образи біблійно-міфологічного (Іскаріот) та літературного (Мефістофель) походження об'єднані в образі Пустельника, котрий відіграє роль ідейного опонента наратора. Сюжет твору побудова-

ний на ситуації втечі українця-полоненого із німецького табору. Знесилений і голодний, він просить прихистку в домівці Пустельника, потребує відпочинку і їжі. Але замість обіцяної Пустельником допомоги змушений слухати безкінечні філософствування людини, зовні подібної до літературного Мефістофеля, про добро і зло, вразливість першого і можливу перемогу другого. Ключовим питанням дискусії між персонажами є поняття гуманізму, причому головний герой, українець-втікач, переконаний у торжестві людинолюбства, що й підтверджується наприкінці твору – українець знесиленому від голоду, йому дає хліб незнайома бабуся. Абстрактний гуманізм Пустельника протиставлений конкретній дії старої жінки.

У наративній структурі оповідання органічно поєднуються психологічно достовірно передані муки голодної людини з філософськими діалогами між оповідачем і Пустельником. Авторська позиція виражена у портретних деталях Пустельника, який неодноразово зіставляється з образами зла і бісівської спокуси: до образу Іуди у світовому письменстві зверталися Л. Андрєєв, В. Булгаков, О. Кобилянська та багато інших (детально цю проблему вивчав В.І. Антофійчук). Зовнішність Пустельника подібна до так званого «мефістофельського» типу, деталі інтер'єру його помешкання і поведінки антагоніста знесиленого втікача інтертекстуально перегукуються з образом Мефістофеля: він також ховається від денного світла, його софізми провокують до дискусії, проте реальної допомоги від нього втікач так і не дочекався. Диявольський сміх, який лейтмотивом пронизує увесь твір, вносить додаткові семантичні відтінки у текст – моделює антисвіт недовіри, скепсису, цинізму. Антитезою до сміху виявляється мовчання невідомої бабусі, що віддала головному героєві свій хліб.

Основні образи-концепти новели – хліб, дорога, пустеля, сонце, усамітнення – подвоюють смислове наповнення твору, трансформуючи його в притчу. Біблійні мотиви, інтертекстуально присутні у новелі, символізують духовні пошуки людини, опір нелюдським випробуванням, що випали на її долю, віру в добро. Жанр «Сміху Іскаріота» можна визначити як філософську новелу (наявні такі елементи, як гуманістичне спрямування твору, етична поляризація персонажів,

символічні деталі, біблійні алюзії, дидактичність). Серед еміграційної новелістики новела В. Русальського «Сміх Іскаріота» належить до кращих досягнень.

Висновки. У малій прозі В. Домонтовича і В. Русальського завдяки біблійному інтертекстові порушені важливі світоглядні і морально-етичні питання. Залучення Святого Письма у функції претексту до моделювання художніх образів письменниками в епоху декларованого і навіть войовничого атеїзму відіграло роль своєрідного протесту проти знецінення людської особистості, втрати духовних цінностей в суспільстві.

Діалогічна форма викладу, різке протиставлення антагоністичних світоглядних і морально-етичних позицій, порушення онтологічних, морально-етичних та аксіологічних проблем – усе це дозволяє зробити висновок про віднесення обох творів до літератури інтелектуально-філософського спрямування. М. Гірняк потрактує «Апостолів» В. Домонтовича як оповідання-притчу [6, с. 236], що, на нашу думку, не зовсім точно, оскільки в притчі «подвійна фабула підпорядкована моралізаційній частині твору» [9, с. 272]. В даному творі прямого моралізаторства ми не спостерігаємо, адже, як і має бути в модерністському оповіданні, «мораль» винесена у підтекст. Тож і про «Апостолів» В. Домонтовича, як і про «Сміх Іскаріота» В. Русальського, можна говорити про притчевість як ознаку неореалістичного тексту з філософським змістом.

З точки зору стилістики слід відмітити філософську глибину порушених проблем (внутрішньої свободи, вибору, життя і смерті, обов'язку і жертви), інтертекстуальність, що реалізована у зближеннях / відштовхуваннях від новозавітного тексту, психологічну достовірність і реалістичну розробку характерів, ощадливість у залученні позасюжетних елементів, що створює напружений доцентровий розвиток сюжету. Комплекс філософських питань, порушених у творі, формує екзистенційну художню модель. А. Нямцу слушно зазначає, що завдяки загальновідомості ситуацій і зразків традиційних структур (міфів, Біблії), «...у творі формується багатозаровий асоціативно-символічний підтекст, що встановлює змістові зв'язки і перегуки конкретно-історичного, національного з універсальним,

всечасовим» [11, с. 53]. «Діалог» із Святим Письмом дозволив В. Домонтовичу і В. Русальському подивитися на актуальні суспільні і моральні проблеми крізь призму вічності. Песимістичний висновок письменника-«неокласика» про зрадливу і слабку людську натуру був вмотивований особистим досвідом митця, тими соціокультурними обставинами, в яких йому випало жити. Проте образ простої жінки, яка простягла останній шматок хліба знесиленому незнайомцю у «Сміхові Іскаріота» вселяє віру в перемогу людяності.

Оповідання В. Домонтовича «Апостоли» і новела В. Русальського «Сміх Іскаріота» посідають особливе місце не лише в творчому добротку письменників, але і в українському літературному процесі ХХ століття загалом, адже вони сповнені болісними пошуками відповідей на вічні проблеми буття.

Література

1. Агеева В. Поетика парадоксу: Інтелектуальна проза Віктора Петрова-Домонтовича : [монографія] / В. Агеева. – К.: «Факт», 2006. – 432 с.
2. Антофійчук В.І. Образ Іуди Іскаріота в українській літературі: [монографія] / В.І. Антофійчук. – Чернівці: Рута, 1999. – 104 с.
3. Антофійчук В.І. Своєрідність трансформації євангельського сюжетно-образного матеріалу в українській літературі ХХ століття: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора філол. наук: 10.01.01 «Українська література» / В.І. Антофійчук. – К., 2002. – 36 с.
4. Біблія або Книги Святого Письма Старого й Нового Завіту. – К.: Біблійні товариства, 1995. – 1256 с.
5. Бурлакова І.В. «Ми у руці тримаєм тільки зерна...»: новелістика на тлі маніфестацій МУРу: [монографія] / Ірина Бурлакова. – К.: Якубець А.В. [приват. вид.], 2010. – 359 с.
6. Гірняк М. Жанрова парадигма прози В. Петрова-Домонтовича в контексті проблеми авторської само артикуляції / Мар'яна Гірняк // *Studia methodologica* : Теорія літератури. Компаративістика. Україністика: (Зб. наук. праць з нагоди 70-річчя проф. Р. Гром'яка). – Тернопіль: Підручники і посібники, 2007. – Вип. 19. – С.226-236.
7. Домонтович В. Проза: Три томи / [ред. й супровідна стаття Ю. Шевельова] / В. Домонтович. – Том перший. – Нью-Йорк: «Сучасність», 1988. – 517 с. – (Бібліотека «Прологу» і «Сучасности», ч. 178).

8. Енциклопедія українознавства: словникова частина / [під ред. В. Кубійовича]. – Т. 7. Наукове товариство ім. Т. Шевченка у Львові. – Париж – Нью-Йорк: Наукове Товариство Шевченка; Видавництво “Молоде Життя”, 1973. – 2405-2800 с.

9. Літературознавча енциклопедія : у 2 томах. / [авт.-уклад. Ю.І. Ковалів]. – К.: ВЦ «Академія», 2007. – Т.2. – 624 с.

10. Мифология. Большой энциклопедический словарь / [гл. ред. Е.М. Мелетинский]. – 4-е изд. – М.: Большая Российская энциклопедия, 1998. – 736 с.

11. Нямцу А. Літературні архетипи у світовому літературному контексті / А. Нямцу // *Sacrum і Біблія в українській літературі* / [за ред. І. Набитовича]. – Lublin: Ingvart, 2008. – С.49-60.

12. Русальський В. Сміх Іскаріота: [новели] / Володимир Русальський. – [б.м.]: Вид-во «Світ», 1947. – 91 с.

13. Сулима В. Біблія і українська література: [посібник] / В.І. Сулима. – К.: Освіта, 1998. – 400 с.

14. Флоренский П. Столп и утверждение Истины / Л. Флоренский. – М.: Правда, 1990. – 490 с. (Репринт 1914 г.)

15. Шевельов Ю. Вибрані праці: У 2 кн. / [упоряд. І. Дзюба]. – Кн. II. Літературознавство / Ю. Шевельов. – К.: ВД “Києво-Могилянська академія”, 2008. – 1151 с.

Анотація

С.В. Ленська. Функції біблійного компоненту в структурі оповідання В. Домонтовича «Апостоли» і новели В. Русальського «Сміх Іскаріота».

У статті розглядається біблійний інтертекст оповідання В. Домонтовича «Апостоли» і новели В. Русальського «Сміх Іскаріота». Показано, що у художньому тексті біблійні сюжети відіграють важливу роль у процесі смисло- та формотворення, виконують інтертекстуальну функцію. Створюючи й актуалізуючи підтекстову інформацію, що відображає авторську оцінку, біблійні мотиви й образи реалізуються у творах для філософського осмислення актуальних екзистенційних та морально-етичних проблем буття. Жанрова модифікація філософського оповідання і новели репрезентують апокрифічне переосмислення образів апостолів Петра, Хоми і Юди.

Біблійні компоненти дозволяють обом письменникам більш переконливо аргументувати свою думку, викликати певні асоціації у читача, змусити його подивитися по-новому на традиційні християнські мотиви й образи-символи.

Ключові слова: біблійні мотиви і образи, інтертекст, міф, функціонування традиційних структур, філософське оповідання, новела, морально-етична проблематика.

Анотація

С.В. Ленская. Функции библейского компонента в структуре рассказа В. Домонтовича «Апостоли» и новеллы В. Русальского «Смех Искаріота».

В статье рассматривается библейский интертекст рассказа В. Домонтовича «Апостоли» и новеллы В. Русальского «Смех Искаріота». Доказано, что в художественном тексте библейские сюжеты играют важную роль в процессе смысло- и формообразования, выполняя интертекстуальную функцию. Создавая и актуализируя подтекстовую информацию, отражающую авторскую оценку, библейские мотивы и образы реализуются в произведениях с целью философского осмысления актуальных экзистенциальных и морально-этических проблем бытия. Жанровая модификация философского рассказа и новеллы представляют апокрифическое переосмысление образов апостолов Петра, Фомы и Иуды.

Библейские компоненты позволяют обоим писателям более убедительно аргументировать свои мысли, вызывать определенные ассоциации у читателя, заставить его посмотреть по-новому на традиционные христианские мотивы и образы-символы.

Ключевые слова: библейские мотивы и образы, интертекст, миф, функционирование традиционных структур, философский рассказ, новелла, морально-этическая проблематика.

Summary

S. Lenska. Functions of Biblical component in the structure of the short story by V. Domontovych: “The Apostles” and in the novella by V. Rusalskiy “The Laughter of Iscariot”.

The article discusses the Biblical intertext of the short story by V. Domontovych “The Apostles” and in the novella by V. Rusalskiy “The Laughter of Iscariot”. It is proved that in a literary text the Bible stories play important role in the significance and in the literary form. They perform intertextual function. Creating and actualizing the implied information, which reflects the author’s evaluation. Biblical motives and images are realized in the literary texts with the aim of philosophical understanding of the actual existential and ethical issues. Genre

modification of the philosophical short stories is the apocryphal interpretation of the apostles Peter, Thomas and Judas.

The Biblical components allow both writers more convincingly argue this point provoke some associations in the reader's mind; get him to look at new Christian traditions, motives and symbolic images.

Key words: Biblical motives and images, intertext, myth, functioning of traditional structures, philosophical short story, moral and ethical problems.